

CENTAR
Eesti Rakendusuringute Keskus

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Riikliku lepitaja dokumentide andmebaasi sisu ja koostamise metoodika

---

Epp Kallaste

Liis Kraut

Tallinn 2010

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
1 ANDMESTIKU KOOSSEIS	4
2 JÄRJEKORRA NUMBER.....	6
3 KAUSTA NUMERATSIOON JA AASTA VEERG	6
4 TÖÖTAJATE JA TÖÖANDJA OSAPOOLTE NIMI	7
5 PÖÖRDUJA NIMETUS.....	7
6 PÖÖRDUJA KOOD.....	7
7 PÖÖRDUMISE SISU	8
8 PÖÖRDUMISE KOOD.....	8
9 LEPITAJA	9
10 LEPITAJA PIIRKOND	9
11 TAOTLUSE ESITAMISE KUUPÄEV	10
12 LEPITAMISE TOIMUMINE.....	10
13 LEPITAMISE PEATAMINE.....	11
14 LEPITAMISE LÕPETAMISE ALUS	11
15 LEPITAMISE LÕPETAMISE AEG	13
16 KOLLEKTIIVLEPING	13
17 KOLLEKTIIVLEPINGU KUUPÄEV	13
18 LEPITAMISE KOOSOLEKUTE ARV.....	13
19 KOOSOLEKUTE KUUPÄEVAD	14
20 KOLMANDATE ISIKUTE OSALUS JA INSTITUTSIOONID.....	14
21 RIIKLIKU LEPITAJA EKSPERTIDE ARV, EKSPERTIISI VALDKOND	14
22 ETTEPANEKUTE ARV	15

Sissejuhatus

Käesolev raport kirjeldab riikliku lepitaja dokumentide põhjal koostatud andmebaasi andmete koosseisu ning meetodikat, kuidas need andmed dokumentide põhjal kodeeriti. Üldine meetodiline taust andmebaasi koostamiseks on toodud järgnevas sissejuhatuses tekstis, sellele järgnevas peatükis on kirjeldatud andmebaasi ülesehitus koos üldise infoga andmebaasi mõistmiseks ning pärast seda meetodilised täpsustused ja selgitused andmestiku loomise kohta andmeväljade kaupa.

Eesmärk oli panna kokku riikliku lepitaja poolt lepitatud töötülid kirjeldav andmebaas, milles oleksid iga lepitamise juhtumi kohta kirjed, mis vastaksid uurimisküsimustele. Uurimisküsimused, millest lähtuvalt andmebaasi hakati koostama, tulenesid uuringu läbiviimise aluseks olevast pakkumiskutsest:

1. Töötülid lepitamise taotluste arv;
2. Töötülid lepitamiste arv;
3. Lepitamise kestus;
4. Lepitamiseks tehtud kohtumiste, ettepanekute, eriarvamuste arv;
5. Ekspertide kaasamine, kui sageli kaasatakse eksperte, kes need on ja millist ekspertiisi teevad;
6. Kui palju on lepitaja töötülid lepitatud, lõpetanud, peatanud? Kui kaua on lepitus selleks ajaks kestnud?

Andmebaasi koostamiseks oli kasutada riikliku lepitaja kantselei poolt koostatud dokumentatsioon lepitamiste kohta aastatel 1995-2009. Iga lepitamise kohta on riikliku lepitaja kantseleis pandud kokku selle lepitamisega seotud dokumentatsioon, mille põhjal andmebaasi väljad täideti. Andmebaasi koostamisel lähtuti sellest, et info, mis sisestatakse andmebaasi, on dokumentides selgelt ning üheselt tõlgendatavalt kirja pandud. Andmebaasi koostajad ei tegelenud dokumentides oleva teksti põhjalikuma sisulise analüüsiga (nt hindamaks, kas ja kui palju lepitamisel osalenutest olid eksperdid, kui seda polnud otse ja selgelt välja toodud, vt. ka ptk. 21). Andmebaasi koostamisel jäeti täielikult kõrvale käsitsi kirjutatud märkmed, mida leidis mõnes kaustas. Samuti jäeti kõrvale kaustad, milles puudus osapoolte avaldus lepitamiseks ega olnud ka ühtegi märki lepitajapoolsetest tegevustest seoses kaustas kirjeldatava juhtumiga (selliseid kaustasid oli 2 tükki, üks neist sisaldas teatud hulka dokumente, mis kirjeldasid Eesti Transpordi ja Teetöötajate Ametiühingu usaldusisiku valimist Tallinna Autobussikoondises (kaust 54) ja teine sisaldas mõningaid dokumente hoiatusstreigi kohta Eesti Raudteelaste Ametiühingu poolt Eesti Raudteele (kaust 52)).

Andmebaasi ülesehituse aluseks on „Kollektiivse töötüli lepitaja põhimäärus“ (RTI 1994, 3, 19, viimane red. RTI 2004, 91, 627). Tulenevalt sellest, et lepitaja poolt koostatud kaustades olevad dokumendid ei võimaldanud täpselt sellises lõikes infot saada, siis tehti andmebaasi vormi täiendusi ja kohendusi. Kohendusi tehti selliselt, et andmebaasis kajastuv vastaks tegelikule, olemasolevale infole lepitamise juhtumite kaustades ning andmebaas oleks kasutatav riikliku lepitaja töö kohta sisulise analüüsi tegemiseks.

Riikliku lepitaja menetluses olnud töötülimenetluste kohta koostatud kaustad on erineva struktuuri ja dokumentide kvaliteediga. Seda nii tulenevalt asjaolust, et töötülid on oma sisult ja tegevustelt erinevad, kui ka sellest, et kaustadesse on köidetud erinevad dokumendid. Struktuuri mõttes on näiteks varasemates kaustades dokumendid enam-vähem esitatud ajalises järjestuses – hilisemad dokumendid on kausta alguses. Hilisemates kaustades on dokumentide ajaline järjestus aga vastupidine, kusjuures leidub ka kaustu, kus dokumendid ei ole järjestatud. Leidus ka üksikuid dokumente, mis olid paigutatud vale lepitusmenetluse kausta. Sisulise külje pealt aga ei ole näiteks sageli lepitamise lõpetamist kajastavat lepitaja otsust või koosolekute protokolle. Erinevatest kirjadest ja muudest kaustades leiduvatest dokumentidest on teatud määral võimalik selliste asjaolude kohta infot saada, kuid sellisel juhul oleks tegemist andmebaasi koostajate tõlgendustega, mida andmebaasi koostamisel püüti vältida.

Kirjeldatav andmebaas ja käesolev raport on valminud Sotsiaalministeeriumi tellimusel Euroopa Liidu Sotsiaalfondi rahalisel toel.

1 Andmestiku koosseis

Andmestik sisaldab ridades lepitamise juhtumeid ja veergudes iga lepitamismenetluse kohta sisestatud tunnuseid. Iga lepitamise juhtumi kohta otsiti sisu järgmiste andmeväljade täitmiseks:

Välja sisu	Välja nimetus andmebaasis	Koodid/andmetüüp
1. Sisestamise järjekorra number	Jrk nr	Täisarv
2. Kausta kaanel olev numeratsioon	Kausta tähis	Arv või arvude kombinatsioon
3. Kausta kaanel olev aasta number	aasta	Täisarv
4. Lepitamise töötajate osapool(t)e nimi või nimed	Töötaja 1 – Töötaja 4	Vaba tekst
5. Lepitamise tööandjate osapool(t)e nimi või nimed	Tööandja 1 – Tööandja 4	Vaba tekst
6. Lepitaja poole esmase pöörduja nimi	Pöörduja nimi	Vaba tekst
7. Esmase lepitaja poole pöörduja kood	Pöörduja kood	1. Töötaja 2. Tööandja 3. Ühisavaldus 4. Kolmas osapool
8. Pöördumise/töötüli sisu – riikliku lepitaja poole pöördumise avalduses toodud põhjendus, mille osas lepitamist vajatakse.	Pöördumise sisu	Vaba tekst
9. Pöördumise kood (pöördumise üldisem kood sisu põhjal kodeerituna)	Pöördumise kood 1	<ul style="list-style-type: none"> • kl sõlmimine • kl täitmine • muu
10. Pöördumise kood (pöördumise teema kood sisu põhjal kodeerituna)	Pöördumise kood 2	<ul style="list-style-type: none"> • palk • protseduurid • töötingimused • inf&konsult
11. Kas lepitaja oli riiklik või piirkondlik	Lepitaja	1. Riiklik lepitaja 2. Paikkondlik lepitaja

12. Piirkond , kus paikkondlik lepitaja lepitab	Lepitaja piirkond	Vaba tekst
13. Riiklikule lepitajale lepitamise taotluse esitamise aeg	Taotlus	Kuupäev (dd.mm.yyyy)
14. Lepitamise toimumine	Lepitamise toimumine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Toimus 2. Ei toimunud 3. Kokkulepe saavutati enne lepitamiskoosolekut
15. Lepitamise peatamise algus	Peatamise algus	Kuupäev (dd.mm.yyyy)
16. Lepitamise peatamise lõpp (kirjalikult vormistatud peatamise lõpp)	Peatamise lõpp	Kuupäev (dd.mm.yyyy)
17. Lepitamise lõpetamise aluse kood	Lõpetamise alus	<p>1 – lepitaja vormistatud otsus lõpetada lepitusmenetlus: lepitusülesanne täidetud;</p> <p>11 – lepitaja juuresolekul kirjutati alla kokkulepe või kollektiivleping, kuid puudub eraldi vormistatud otsus lõpetamise kohta;</p> <p>2 – lepitaja vormistatud otsus lõpetada lepitusmenetlus leppimust saavutamata (sh kui tegemist on individuaalse töötuliga ja töötüli tuleb edasi lahendada muid kanaleid kasutades);</p> <p>3 – jätkatakse läbirääkimisi lepitaja sekkumiseta;</p> <p>4 – lepitaja vormistatud otsus lõpetada lepitamine, kuid otsuses on nt osades töötüli teemades saavutatud kokkulepe, teistes aga jäädud eriarvamusele (või osade osapooltega on kokkulepe saavutatud, teistega pole kokkulepet saavutatud);</p> <p>41 – puudub vormistatud otsus, kuid mõnes muus dokumendis on selgesõnaliselt väljendatud, et osades teemades on kokku lepitud ja teistes mitte või osad osapooled on kokku leppinud ja osad mitte.</p>
18. Lepitamise lõpetamise aeg (lepitaja otsuse kuupäev lepitusmenetluse lõpetamise kohta)	Lõpetamise aeg	Kuupäev (dd.mm.yyyy)
19. Kollektiivleping	Läbirääkimiste tulemus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sõlmiti kollektiivleping

20. Kollektiivlepingu sõlmimise kuupäev	Kollektiivlepingu kuupäev	Kuupäev (dd.mm.yyyy)
21. Koosolekute arv	Koosolekute arv	Täisarv
22. Punktis 20 nimetatud koosolekute toimumise aeg	Koosolekute kuupäevad	Kuupäevad (dd.mm.yyyy, dd.mm.yyyy, dd.mm.yyyy)
23. Kolmandate isikute osalemine lepitusmenetluses	Kolmandate isikute osalus	1. Jah
24. Lepitamisel osalenud kolmandate isikute institutsioonide loetelu	Kolmandate isikute institutsioonid	Vaba tekst
25. Lepitaja poolt kutsutud sõltumatute ekspertide arv	Riikliku lepitaja ekspertide arv	Täisarv
26. Kirjaliku ekspertiisi esitanud ekspertid ja ekspertiisi valdkond	Ekspert ja ekspertiisi valdkond	Vaba tekst

Märkused: - ei ole asjakohane

Juhul, kui tabelis kajastuvate andmete aluseks olevate dokumentide põhjal on võimalik selgelt/kindlalt hinnata, et **nähtus/asjaolu esines, kuid andmevälja info kodeerimiseks ei ole võimalik vastavat infot sealt üheselt välja lugeda**, siis märgitakse numbri ja teksti lahtrisse „999“, kuupäevade puhul „9.9.1900“. Täpsustused selle koodi kasutamise kohta erinevate andmeväljade korral on toodud allpool iga andmevälja selgitavas tekstis. Juhul, kui kaustas leiduvate dokumentide põhjal **ei ole alust arvata nähtus üldse esines**, siis on lahter jäetud tühjaks. Sisuliselt võib tühi lahter aga tähistada kahte asja: (1) asjaolu ei esinenud; (2) dokumenti või viidet asjaolule esinemise kohta dokumentatsioonis ei leidunud.

Järgnevalt tuuakse välja olulised momendid ja selgitused erinevate andmeväljade täitmisel andmebaasis andmeväljade kaupa.

2 Järjekorra number

Kausta andmebaasi sisestamise järjekord.

3 Kausta numeratsioon ja aasta veerg

Lepitamise juhtumite kaustade numeratsioon löi vajaduse luua täiendav tunnus „Kausta kaanel olev aasta number“. Valdavalt on juhtumite kaustad selgelt järjestatult numereeritud, kuid alates 2004. aastast on töötülide menetlused saanud uue tähise – numeratsiooni, mis kordub aastast aastas, seega ei oleks erinevate aastate sama kaustanumbriga juhtumid andmebaasis ilma aasta numbrita omavahel eristatavad. Seega lisati kõigi kaustade kohta täiendav tunnus vastavalt aastanumbrile kausta kaanel. Mõnel juhul on see lahter tühi, selline olukord viitab asjaolule, et kausta kaanel ei olnud numbrit.

4 Töötajate ja tööandja osapoolte nimi

Töötajate osapoolte nimena on esitatud kausta kaanel toodud töötüli osapool(ed), töötüli käigus vaidlusesse lisandunud töötüli osapool(ed) ja kollektiivlepingule alla kirjutanud töötüli osapool(ed). Sellise üleehituse tingis asjaolu, et mitmel juhul lisandus vaidluse käigus osapooli ja lepingu allkirjastajad võisid erineda neist, kes vaidlusega üldse alustasid.

Veergudes „Töötaja 1“ - „Töötaja 4“ on toodud igas tulbas erineva töötajate osapoolt esindava institutsiooni nimi. Sarnase loogika järgi on esitatud ka tööandjate osapoolte nimed.

Lepitamise juhtumite kaustade läbivaatamisel selgus, et tihti on töötülis töötajate osapoolteks suurema ametiühingu allharu, osakond või on konkreetse organisatsiooni töötajad sektoripõhise vm ametiühingu liikmed ning suur osa läbirääkimistest poolte vahel toimub vastava ametiühingu eestkostel või osalusel. Sellistel juhtudel puudutas töötüli üldjuhul kogu teatud sektori töötajaid ja tööandjaid hõlmavat kollektiivlepingut, millest konkreetne tööandja kinni ei pidanud või ei tunnistanud. Kuna konkreetne töötüli oli siiski konkreetse tööandja ja selle töötajate vahel, siis on andmebaasis töötajate lahtris ametiühing kajastatud sulgudes.

5 Pöörduja nimetus

Lepitaja poole pöörduja on institutsioon(id), kes on lepitajale ajaliselt kõige varem esitatud avaldusele alla kirjutanud. Leidus juhtumeid, kus ühe vaidluse raames olid avalduse riiklikule lepitajale esitanud mõlemad pooled eraldiseisvalt. Samuti oli juhtumeid, kus ühes kaustas oli samalt osapoolelt mitmeid lepitajale esitatud avaldusi. Sellistel juhtudel ei olnud enamasti aru saada, miks on järgnevad avaldused esitatud ning kuidas need kogu lepitamise protsessi paigutuvad. Seetõttu kajastati andmeväljal „Pöörduja“ ainult esimesena avalduse esitanud poole nimi.

Juhtudel, kus lepitaja poole pöördumise avaldus kaustas puudus, otsiti info pöörduja ja pöördumise sisu kohta muudest kaustas olevatest dokumentidest (nt riikliku lepitaja kiri teisele töötüli osapooltele).

Ühel juhul oli riikliku lepitaja poole töötüli lahendamiseks pöörduja Töökeskonnaamet ja Tööinspeksioon – institutsioonid, kes ei olnud antud töötülis osapoolteks, kuid kelle poole oldi vaidlusega pöördutud.

6 Pöörduja kood

Pöörduja kood on numbriline tähis sellele, kes esitas esimese avalduse riiklikule lepitajale (tuletatud andmeväljast „pöörduja nimetus“). Kasutuses olevad koodid on järgmised:

1. Töötaja(d)
2. Tööandja(d)
3. Töötajate ja tööandjate ühisavaldus
4. Kolmas osapool

Lahter on jäetud tühjaks, kui ei ole võimalik dokumentatsioonist välja lugeda kas keegi ja kui, siis kes on pöördunud riikliku lepitaja poole.

7 Pöördumise sisu

Kollektiivsete töötülide sisu on sageli keerukas kirjeldada, kuna erinevad osapooled näevad töötüli sisu erinevalt ja ühes töötülis on palju erinevaid nüansse. Need võivad hõlmata vaidluseid erinevate töötingimuste, soodustuste, kui ka isikute ning kollektiivsete läbirääkimiste korralduse üle. Samuti võib lepitajale esitatud pöördumises algselt toodud töötüli teema hiljem lepitusmenetluse käigus osutada hoopis tüliks mõne teise teema üle (nt kollektiivlepingu sõlmimisega venitamine võib olla töötüli palkade või töö- ja puhkeaja korralduse üle). Kuna lepitaja ülesanne ei ole väga detailselt kirjeldada, milles on töötüli seisnenud, siis ei ole ka kaustadest sellist terviklikku ja selget pilti iga töötüli sisu täpseks mõistmiseks võimalik saada. Aga et saada siiski mingi ülevaade sellest, mille üle kollektiivsetes töövaidlustes vaieldakse, siis on sellel andmeväljal toodud riiklikule lepitajale esitatud avaldustes märgitud olulisem töötüli sisu. Tegemist on vaba tekstiga, mille andmebaasi koostajad on pannud kokku pöördumise põhjal.

Juhul, kui hilisemast dokumentatsioonist on selgunud, et esialgne pöördumise sisu pole olnud pädev või täpne, pannakse originaalpöördumise olemasolul kirja siiski ainult esialgse pöördumise sisu.

Juhul, kui toimus lepitamine, aga kaustas **puudus kollektiivse töötüli lepitamise avaldus**, kodeeriti pöördumise sisu muude dokumentide põhjal (nagu nt riikliku lepitaja kiri teisele töötüli osapoolle).

8 Pöördumise kood

Selleks, et oleks võimalik analüüsida riikliku lepitaja poole pöördutud töötülide teemasid, liigitati lepitaja poole pöördumiste teemad kahe liigituse järgi. Üldisem liigitus (andmeväli „pöördumise kood 1“) on jagatud kolme kategooriasse:

1. kl sõlmimine – uue kollektiivlepingu läbirääkimistega ja sõlmimisega seonduvad vaidlused;
2. kl täitmine – olemasoleva kollektiivlepingu täitmisega seonduvad vaidlused;
3. muu – muud vaidlused on seotud näiteks individuaalsete palkade määramisega (kui kollektiivlepingut ei ole ega plaanita sõlmida); teabe saamisega üldisemalt jm, mis ei ole seotud kollektiivlepingutega.

Juhul, kui on keeruline eristada, kas vaidlus toimub olemasoleva kollektiivlepingu täitmise või uue sõlmimise üle, siis on kodeering, mis hõlmab mõlemat koodi ja koodid on eristatud semikooloniga. Näiteks vaidluse puhul, milles nõutakse eelmise lepingu täitmist ja uue lepingu läbirääkimisi on kodeeritud „kl täitmine; kl sõlmimine“.

Teine pöördumise kood on täpsustav kood, millega on püütud määratleda teema, mille üle vaidlus toimub. Koodid selles osas on järgmised:

1. palk – viitab sellele, et pöördumise peamise teemana on toodud töötasustamine.
2. töötingimused – pöördumise sisus on toodud töötüli teemana töötasustamisest erinevad tingimused või on toodud laiem teemadering (tingimusi on nimetatud töötüli objektina lisaks töötasustamisele). Seega jaotuvad töötingimuste teemal kerkinud vaidlused sisuliselt kaheks:
  - a. töötingimused v.a. töötasu;
  - b. töötingimused, sealhulgas töötasu.

3. protseduurid – pöördumise sisu keskseks väiteks on see, et kollektiivseid läbirääkimisi ei ole võimalik pidada või venitatakse kollektiivsete läbirääkimistega või ei tunnistata olemasolevat ametiühingut või usaldusisikut. Praktikas on sageli sellise väite taga tegelik vaidlus näiteks töötasu vm töötingimuste üle, kuid kodeerimisel on arvestatud ainult lepitaja poole pöördumise avaldust ning selles kesksel kohal olevat töötüli põhjust.
4. inf&konsult – viitab üldisema kategooria „muu“ all olevale ühele töötülile, mis toimus seoses töötajate ja tööandja vahelise informeerimise ja konsulteerimisega;

9 Lepitaja

Lepitaja võib olla kas riiklik või paikkondlik:

1. riiklik lepitaja – on kodeeritud juhtudel, kus riiklik lepitaja ei ole saatnud juhtumit edasi paikkondlikule lepitajale. Riiklik lepitaja on kodeeritud ka juhtudel, kus Harjumaa paikkondlik lepitaja on menetlenud töötüli riikliku lepitaja asendajana (ehk riikliku lepitaja ülesannetes).
2. paikkondlik lepitaja – on kodeeritud juhtudel, kus kasutas on riikliku lepitaja poolt paikkondlikule lepitajale saadetud lepitusülesande kiri. Ka töötülid, kus riiklik lepitaja on suunanud lepitamise paikkondlikule lepitajale, olles ise hiljem lepitamisega seotud (nt kirjavahetuse vm tegevuse kaudu), on kodeeritud paikkondliku lepitaja poolt menetletuteks.

Paikkondliku lepitaja poolt lepitatud töötülide ja lepitusmenetluse käigu kohta ei ole mitmel juhul kaustades rohkem teavet. Seetõttu on andmebaasis ülejäänud lepitamist kirjeldavad andmeväljad tühjad.

10 Lepitaja piirkond

Paikkondlike lepitajate piirkondade tegelik jaotus ei vasta kehtiva „Kollektiivse töötüli lepitaja põhimääruses“ (RTI 1994, 3, 19, viimane red. RTI 2004, 91, 627) kehtestatud jaotusele. Vaid ühe töötüli korral on kasutusel olnud määrusele vastav piirkonna nimetus (Edela piirkond), valdavalt on kasutatud maakondlikku jaotust, kuid esineb ka linnade paikkondlike lepitajaid (Narva). Ühtlasi esineb juhtumeid, kus töötüli lepitusmenetluses on osalenud nii paikkondlik kui riiklik lepitaja korraga. Seetõttu kajastub andmebaasis piirkonna nimetus sellisel kujul, kuidas riiklik lepitaja suunamiskirjas on adresseerinud paikkondlikku lepitajat. Kasutuses on järgmised määrangud:

- Edela
- Harjumaa
- Ida-Viru
- Lääne-Viru
- Narva
- Pärnumaa

Lahter on jäetud tühjaks, kui töötüli lepitamisega ei ole paikkondlik lepitaja tegelenud.

11 Taotluse esitamise kuupäev

Taotluse esitamise kuupäevana on andmebaasis määratud pöördumisel märgitud kuupäev. Juhul, kui taotlusel ei ole märgitud kuupäeva, aga taotluse dokument on olemas, siis vaadati, kas pöördumise ajale on viiteid muudes kaustas leiduvates dokumentides. Kui sel moel ei olnud lepitaja poole pöördumise kuupäeva võimalik leida, aga oli olemas pöördumise dokument, siis on kasutatud koodi „9.09.1900“.

Juhtudel, kus kaustas puudub lepitajale esitatud avaldus lepitusmenetluse alustamiseks ning ka muudest dokumentidest ei ole üheselt võimalik välja lugeda avalduse esitamise aega, on lahter tühjaks jäetud.

12 Lepitamise toimumine

Lepitamise toimumise andmeväljale sisestatud koodid võivad olla järgmised:

- 1 – lepitustoiminguid tehti
- 2 – lepitamist ei võetud menetlusse
- 3 – lepitaja arupärimisele vastas teine pool, et jätkatakse läbirääkimisi
- 999 – info lepitaja tegevuse kohta puudub

Lepitamise toimumise lahter kajastab seda, kas riikliku lepitaja poole pöördumisele järgnevalt algatati lepitusmenetlus või toimus lepitustegevusi (telefonikõned, koosolekud, pooltevaheline kirjavahetus). Juhtudel, kui info riikliku lepitaja tegevuse kohta kaustas oli napp või ei andnud selgelt järjekindlat teavet lepitaja lepitustegevuse kohta, lähtuti andmebaasi info sisestamise valikul ka asjaolust, kas poolte vahel oli toimunud lepituskoosolek(uid) lepitaja osalusel. Juhtudel, kui koosolek lepitaja osalusel oli toimunud, märgiti lepitamisprotsess toimunuks ning andmevälja väärtuseks „1“.

Juhtudel, kus lepitaja ei võtnud pöördumist menetlusse, märgiti andmevälja väärtuseks „2“. Juhtudel, kus riiklik lepitaja oli saatnud kirja teisele osapoollele oma seisukohtade avaldamiseks, loeti lepitus toimunuks, kui ajaliselt hilisemast dokumentatsioonist ei sisaldunud selget viidet sellele, et lepitamist ei toimunud (nt tegemist oli tsiviilvaidlusega ning riiklik lepitaja vastas, et ei võta vaidlust menetlusse).

„3“ kodeeriti juhtudel, kus:

- lepitaja oli saatnud pöörduja avalduse peale teisele poolele kirja arupärimiseks ja
- teine pool vastas, et lepitaja sekkumine ei ole vajalik ning läbirääkimisi jätkatakse ilma lepitajata ja
- puudusid hilisemad dokumendid, mis täpsustaks lepitamise toimumist.

Juhtudel, kus puudus info lepitaja tegevuse kohta või sisaldas kaust ses osas vaid käsitsi kirjutatud märkmeid, kasutati väärtust „999“. Samuti märgiti „999“, kui riiklik lepitaja oli suunanud juhtumi paikkondlikule lepitajale, kuid puudub info järgneva kohta. Seda seetõttu, et andmebaasi koostamiseks ei ole piisavat infot, et ütelda, kas lepitamine toimus või mitte.

13 Lepitamise peatamine

Peatamisena on andmebaasis kajastatud selgesõnaliselt protokollil lõpus või lepitaja otsusega kirjalikult vormistatud peatamine, kui tegemist on sisuliselt ajutise lepitamise katkemisega. Peatamise alguseks loetakse vastava dokumendi kuupäeva. Peatamise lõpuks loetakse lepitaja poolt peatamise lõpetamise kohta tehtud kirjaliku otsuse kuupäeva või peatamisele järgnenud lepitustegevuse kuupäeva.

Riikliku lepitaja töötüli juhtumite kaustade dokumentatsiooni analüüsidest ilmnes, et sellist põhimääruse kohast lepitamise peatamist, mille algus ja lõpp oleks lepitaja poolt kirjalikult vormistatud, ei rakendata praktikas. Põhimääruses nimetatud põhjused lepitusmenetluse peatamiseks on olnud jooksvalt töötülide menetlusprotsessi osad ega tingi vajadust menetlust kirjalike otsustega peatada. Nt. määruses on peatamise ühe põhjusena sätestatud: „Kui pooled ei ole asja lahendamiseks esitanud vajalikke dokumente“, praktikas aga selgub see lepituskoosoleku käigus, kas asja läbivaatamiseks vajatakse täiendavaid dokumente, ekspertide arvamusi ja teisi toimingute jätkamiseks vajalikke tõendusmaterjale.

Neil üksikutel juhtudel, kus kaustas olevas dokumentatsioonis on kasutatud „peatamise“ terminit, erinevad selle põhjused põhimääruses toodust või on peatamine eraldi kirjalikult vormistamata või pole sisuliselt peatamisena tõlgendatavad (nt pöörduja taandub oma esialgsest taotlusest). Sisuliselt oleks õige lepitamise peatamisena käsitleda juhtumeid, kus pooled on vahepeal pidanud omavahelisi läbirääkimisi ning hiljem uuesti lepitaja poole pöördunud. Aga kuna selline tegevus ei ole ühtlaselt dokumenteeritud, siis ei ole sellise info kogumine praeguste dokumentide põhjal võimalik.

14 Lepitamise lõpetamise alus

Lepitamise lõpetamise alus kodeerib kaustades kirjalikult esinevad otsused lepitamise lõpetamise kohta. Koodid on tehtud selliselt, et ühekohaline kood käib kirjalikult eraldiseisvalt vormistatud lepitamise lõpetamise otsuste kohta ning kahekohaline kood selliste lõpetamiste kohta, millega kohta kirjalikku otsust vormistatud ei ole. Andmeväljal esinevad järgmised kodeeringud:

- 1 – lepitaja vormistatud otsus lõpetada lepitusmenetlus: lepitusülesanne täidetud;
- 11 – lepitaja juuresolekul kirjutati alla kokkulepe või kollektiivleping, kuid puudub eraldi vormistatud otsus lõpetamise kohta;
- 2 – lepitaja vormistatud otsus lõpetada lepitusmenetlus leppimust saavutamata (sh kui tegemist on individuaalse töötüliga ja töötüli tuleb edasi lahendada muid kanaleid kasutades);
- 3 – jätkatakse läbirääkimisi lepitaja sekkumiseta;
- 4 – lepitaja vormistatud otsus lõpetada lepitamine, kuid otsuses on nt osades töötüli teemades saavutatud kokkulepe, teistes aga jäädud eriarvamusele (või osade osapooltega on kokkulepe saavutatud, teistega pole kokkulepet saavutatud);
- 41 – puudub vormistatud otsus, kuid mõnes muus dokumendis on selgesõnaliselt väljendatud, et osades teemades on kokku lepitud ja teistes mitte või osad osapooled on kokku leppinud ja osad mitte;

Lepitusjuhtumite kaustade analüüsist selgus, et lepitamise lõpetamise alusdokumendid on väga erinevad, tihti ei eksisteerigi menetluse lõpetamist kinnitavat dokumenti või on kaustas vaid kollektiivsete läbirääkimiste tulemusel töötüli osapoolte poolt allkirjastatud kollektiivleping. Samuti ei vasta tegelik kasutusel olev dokumentatsioon lepitusmenetluse lõpetamise osas põhimääruses sätestatule (põhimääruse kohaselt vormistatakse poolte leppimise korral kokkuleppe protokoll, millele kirjutavad alla poolte esindajad ja lepitaja; poolte mitteleppimise korral vormistatakse eriarvamuste protokoll, millele kirjutavad alla poolte esindajad ja lepitaja jmt). Üldjuhul on praktikas lepitusmenetluse lõpetamise dokumendiks lepitaja otsus, kus enamasti oli täpsustatud, kas menetlus lõpetatakse poolte vahel leppimust saavutamata või lepitusülesanne täideti. Samuti loetakse andmebaasis lepitusmenetluse lõpetamise dokumendiks paikkondliku lepitaja aruanne riiklikule lepitajale, kus on märgitud lepitamise lõpetamise alus.

„11“ kodeeriti juhul, kui kaustas leidis pooltevaheline kokkulepe, millele oli alla kirjutanud ka riiklik lepitaja või kui kaustas leidis kollektiivleping, mille sõlmimine oli otsustatud koosoleku protokollis (st kollektiivleping sõlmiti koosoleku lõpus, samal kuupäeval). Tegemist on olukorraga, kus on sisuliselt aru saada, et lepitamine lõppes leppimisega (kui koosolekul tehti selline otsus ja koosoleku lõppedes allkirjastati lepe), kuid kaustas puudub lepitaja poolt eraldi vormistatud otsus lepitamise lõpetamise kohta. Samas ei ole riikliku lepitaja allkiri kollektiivlepingul tõenduseks, et see leping on sõlmitud lepitamise tulemusena või osapoolte omavahelise läbirääkimise tulemusena juhtudel, kui igasugune muu info lepitamise tegevuste kohta puudub.

Lepitaja otsus lõpetada lepitusmenetlus leppimust saavutamata („2“) kodeeriti, kui oli selgesõnaliselt väljendatud, et osapooled jäävad eriarvamusele. Kood „2“ sisestati andmebaasi ka juhtudel, kui oli tegemist individuaalse töötüliga, mistõttu tuleb seda edasi lahendada muid kanaleid kasutades. Dokumente käsitleti selle kodeeringu tegemisel samamoodi, kui kodeeringu „1“ leidmisel.

Koodi „3“ – läbirääkimisi jätkatakse lepitaja sekkumiseta – lisamise tingis asjaolu, et praktikas jätkasid pooled tihti läbirääkimisi omavahel ilma lepitaja osalusega. Koodiga „3“ tähistati andmebaasis lepitusmenetluse lõpetamised, kui lepitajata läbirääkimiste jätkamiseks oli kirjalik alus: lepitaja otsus, lepituskoosoleku protokoll lõpus otsus, riikliku lepitaja ametlik kirjavahetus pooltega.

Juhtudel, kui kaustas ei ole dokumente, mis võimaldaksid teha järeldusi selle kohta, kas lepitamine lõppes, siis on lahter jäetud tühjaks. Kuigi mitmes kaustas puudub info selle kohta, kuidas lepitamine lõppes, on kausta lisatud töötüli poolte vahel hiljem sõlmitud kollektiivleping. Kuigi see ei anna kinnitust lepitusmenetluse tulemuslikkusele menetluse lõpetamise dokumendi puudumisel, viitab see teatud määral ka lepitaja töö tulemustele. Seetõttu lisati andmebaasi veerud läbirääkimiste tulemuse kohta: kui töötüli juhtumi kaust sisaldas kuupäevaliselt töötülile järgnenud kollektiivlepingut (sh palgakokkulepe, kokkulepe jmt), sai andmeväli veerus „läbirääkimiste tulemus“ väärtuse „1“ ning veergu „kollektiivlepingu kuupäev“ lisati vastava leppe allkirjastamise kuupäev.

Lõpetamise aluse selgitamisel on abiks järgmised tunnuste kombinatsioonid:

- Kui veerg „lepitamise toimumine“=1 ja „lõpetamise alus“=tühi, siis ei ole konkreetse lepitusmenetluse lõpetamise kohta kaustas infot;

- Kui veerg „lepitamise toimumine“=1 ja „lõpetamise alus“=tühi ja „läbirääkimiste tulemus“=1, siis puudub kaustas teave otseselt lepitamise tulemuste kohta, kuid lepitusmenetluses olnud töötüli on lõppenud osapoolte leppimisega.
- Kui veerg „lõpetamise alus“=3 ja „läbirääkimiste tulemus“=1, siis on lepitamise lõpetamisel otsustatud jätkata läbirääkimisi ilma lepitajata ning kollektiivleping on sõlmitud hiljem.

15 Lepitamise lõpetamise aeg

Lõpetamise aeg on lepitaja poolt vormistatud otsuse kuupäev või juhul, kui lõpetamise alusena on kasutatud koosoleku protokoll otsust, siis koosoleku toimumise aeg. Juhul, kui on info lõpetamise aluse kohta, aga ei ole võimalik selle aluseks oleva otsuse aega määratleda, on andmebaasis kasutatud koodi „09.09.1900“.

16 Kollektiivleping

Veerus „läbirääkimiste tulemus“ kajastatakse see, kas kaustas on info kollektiivlepingu sõlmimise kohta töötüli osapoolte vahel. Kollektiivlepinguna käsitletakse siinkohal erineva nimetusega dokumente (nt kokkulepe, protokolliline otsus poolte vahel vm), millele on töötüli osapooled alla kirjutanud ning millega reguleeritakse töötingimusi (sh palga(fondi) suurust) või läbirääkimiste korraldust. Juhul, kui kaustas on kollektiivleping või selge viide kollektiivlepingu sõlmimisele (nt osapoole kiri riiklikule lepitajale, milles märgitakse kollektiivlepingu sõlmimise fakti), siis on veerus kasutatud koodi „1“. Muudel juhtudel jäävad lahtrid selles veerus tühjaks.

17 Kollektiivlepingu kuupäev

Täidetakse vaid juhul, kui lahtris „Läbirääkimiste tulemus“ on väärtuseks „1“. Märgitakse kollektiivlepingu sõlmimise kuupäev.

18 Lepitamise koosolekute arv

Koosolekute arvu leidmisel on arvesse võetud koosolekud, kus osalesid mõlemad töötüli osapooled ja riiklik lepitaja. Dokumentidena on koosolekute arvu leidmisel kasutatud järgmisi: koosoleku protokollid või protokoll puudumisel osalejate allkirjaleht või lepitaja otsus/kiri, mis viitab selgelt poolte kohtumis(t)ele lepitaja osalusel.

Juhul, kui lepitaja ametlikus otsuses/kirjas oli selgelt viidatud sellele, et koosolekuid on toimunud, kuid ei olnud täpsustatud kuupäevi ega koosolekute arvu, siis on kasutatud koodi „999“. Juhul, kui on teada osade koosolekute kuupäevad ja teiste kohta ei ole teada ei arvu ega kuupäevi, kuid on teada nende toimumine, siis on toodud koosolekute arv vastavalt sellele, mille kuupäevad ja arv on teada. Lahtrile on lisatud kommentaar.

Juhul, kui koosolekuid ei ole toimunud või kui koosolekute kohta puudub info ülalkirjeldatud selgel kujul, on jäetud lahter tühjaks.

19 Koosolekute kuupäevad

Koosolekute kuupäevadena on toodud lepitamise koosolekute arvu aluseks olevates dokumentides kajastuvad koosolekute kuupäevad.

20 Kolmandate isikute osalus ja institutsioonid

Kolmandad isikud on kõik, kelle **institutsioon** ei ole töötüli osapool või lepitaja ja lepitaja töötajad, ka kirjaliku eksperthinnangu andnud loetakse kolmandateks isikuteks. Infot kolmandate isikute osalemise kohta otsitakse koosolekute protokollide algusest ja lõpust. Juhul, kui osales kolmandaid isikuid, siis on lahtri väärtuseks „1“, muudel juhtudel on lahter jäetud tühjaks.

Lepitusmenetluses osalenud kolmandate isikute arvu on olemasolevate riikliku lepitaja menetlusdokumentide põhjal väga raske hinnata, kuivõrd olemasolev dokumentatsioon ja dokumentatsiooni vormistamise praktika on enamasti ebapiisav. Kohati ei võimalda näiteks lepituskosolekute protokollides kajastatu üheselt määratleda, kes koosolekul osalenud inimestest esindavad töötüli pooli, kes on kaasatud ekspertidena ning kes kolmandad isikud. Üldjuhul on siiski protokollides koosolekul osalenud isikud loetletud vastavalt organisatsioonilisele kuuluvusele, mis võimaldab töötüli pooli ja lepitaja poolt esindavad isikuid eristada. Lisaks pooli ja lepitajat esindavatele isikutele on lepituskosolekul osalenud ka nendega otseselt mitte seotud organisatsioonide esindajaid, kes käesoleva andmebaasi kontekstis loetaksegi kolmandateks isikuteks. Seega defineeritakse veeru „kolmandad isikud“ andmeväljade täitmisel kolmandateks isikuteks kõik lepituskosolekul osalenud isikud, kes kuuluvad protokollil põhjal **institutsioonidesse**, mis ei ole töötüli osapooliks või lepitaja esindajaks. Täiendavalt arvestatakse kolmandate isikute hulka lepitaja palvel kirjaliku eksperthinnangu koostanud eksperdid.

Tulenevalt täpsustunud kolmandate isikute definitsioonist ja asjaolust, et institutsioone esindavate indiviidide arv varieerub nii institutsioonide kui lepituskosolekute lõikes, ei ole kolmandate isikute arv riikliku lepitaja dokumentide analüüsi loogikat järgides relevantne info. Sellest tulenevalt moodustati lepitusmenetlustes kolmandate isikute osalemise kajastamiseks kaks tunnust (veergu).

Veerus „kolmandate isikute osalus“ kajastub info, kas kolmandaid isikuid üldse lepitusmenetluses osales, järgmiselt: väärtus „1“, kui osales ning lahter on jäetud tühjaks, kui ei ole võimalik hinnata, kas kolmandaid isikuid osales või kui neid ei osalenud. Kuna dokumentatsioon on koostatud selliselt, et andmebaasi koostajatel ei ole võimalik viimast kahte olukorda eristada, siis võib tühi lahter viidata kahele olukorrale. Kui nimetatud veeru väärtus on „1“, loetletakse täiendavas veerus „kolmandate isikute institutsioonid“ nende institutsioonide nimed, keda antud lepitusprotsessis kolmandateks isikuteks loetakse. Juhul, kui kolmas isik on ekspert, kes on esitanud kirjaliku ekspertiisi, siis „kolmandate isikute institutsioonid“ tulbas kirjas „kirjalik eksperthinnang“ ning järgnevates tulpades täpsustatud eksperdi nimi ja ekspertiisi valdkond.

21 Riikliku lepitaja ekspertide arv, ekspertiisi valdkond

Riikliku lepitaja dokumentide analüüsi ülesandepüstituses kehtestati veeru „ekspertide arv“ andmeväljade täitmise aluseks nii juhtumite kaustas leiduvad kirjalikud ekspertiisid kui ka koosolekute protokollide alguses ja lõpus nimetatud ekspertide osalus. Lepitaja töötülijuhtumite

kaustade dokumentide analüüsi tulemusena selgus, et praktikas on koosoleku protokollides kajastatavad eksperdid enamasti töötüli osapoolte poolt läbirääkimistesse kaasatud inividid, kes on arutluse all olevate teemade osas ilmselt teatud detailsemat infot omavad poolte esindajad (nt Vabariigi Valitsuse poolel ministeeriumi töötaja, kes on kursis vastava valdkonna finantsidega, kui töötüli hõlmab palgaküsimust). Samuti ei ole poolte esindustesse kaasatud isikuid järjepidevalt ekspertidena protokollides defineeritud, see ei võimalda kõigi lepitusmenetluste üleselt selliseid eksperte üheselt tuvastada/võrrelda. „Kollektiivse töötüli lepitaja põhimääruse“ kohaselt on ekspertide kaasamine sätestatud lepitaja initsiatiivil. Seega piirduakse ekspertide osalust kajastavas veerus vaid kaustades leiduvate kirjalike ekspertiisidega ning täiendatakse tunnuse sisu nimetust – „riikliku lepitaja poolt kutsutud sõltumatute ekspertide arv“ (andmebaasis veeru pealkiri: „riikliku lepitaja ekspertide arv“). Seega ei sisaldu andmebaasis infot ekspertiisi kohta, mis on tellitud töötüli osapoolte poolt. Juhul, kui kaustas on kirjalik ekspertiis olemas, kuid ei ole selge, millise osapoolte poolt see tellitud on või kes selle teinud on, kasutatakse koodi „999“.

Sellest tulenevalt täpsustub ka teine ekspertide osalust kajastav tunnus „ekspertiisi valdkond“ – andmevälja täitmise aluseks jäävad vaid juhtumite kaustades leiduvad lepitaja poolt tellitud kirjalikud ekspertiisid. Juhul, kui veeru „riikliku lepitaja ekspertide arv“ andmevälja väärtus on suurem nullist, on veerus „ekspert ja ekspertiisi valdkond“ loetletud lepitaja poolt kaasatud ekspertide nimed ning nende ekspertiisi valdkond.

22 Ettepanekute arv

Lepitusmenetluste dokumentide analüüsist ilmneb, et enamasti ei ole lepitaja poolsed ettepanekud üldse selgelt eristatavalt vormistatud. Kaustadest, kus olemasolevast dokumentatsioonist võib lepitajapoolseid ettepanekuid leida, on need vormistatud väga erinevalt: kas ei ole üheselt võimalik tuvastada, kas ettepanek oli lepitaja algatus, või on näiteks teatud perioodil läbirääkimiste kokkuleppe projekte lepitaja ettepanekutena määratletud ning teistel perioodidel mitte. Seega ei ole olemasolevate töötüli kaustade dokumentatsioonist võimalik lepitaja ettepanekute kohta saada sellist teavet, mille põhjal oleks võimalik riikliku lepitaja tööd analüüsida või selle kohta järeldusi teha. Sellest tulenevalt kustutatakse ettepanekute veerg andmebaasist. Kui järgnevatel perioodidel hakatakse lepitaja ettepanekute vormistamist ühtlaselt rakendada, tuleks andmebaasi muuta.